

h) Klepaandrijving

Alle onderdelen van het klepmechanisme werden nagezien en vertoonden goede resultaten. Meetbare sleet was niet waar te nemen.

Als voorbeeld vertoont fig. 10 de oppervlakte van een klepstootrollerpin in de meeste belaste zone.

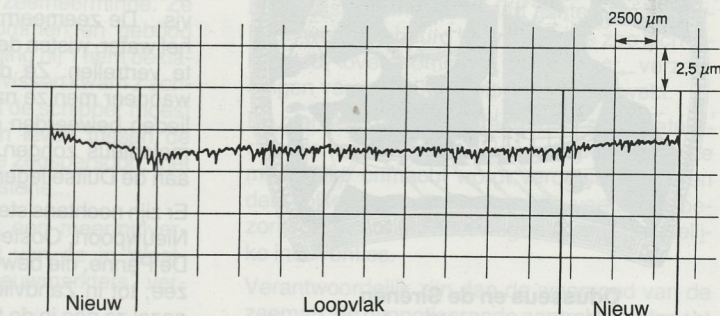
Bovengenoemde resultaten bevestigen dat de motor aan de gestelde eisen voldoet. Ze laten ook toe de toekomst van deze motor met het volste vertrouwen tegemoet te zien.

Naast de goede bedrijfservaringen op de hoogzeeverij, bevestigen dat ook andere toepassingen van dit type motor volledig voldoening schenken aan de gestelde eisen.

Bovengenoemde positieve resultaten hebben ertoe bijgedragen dat sinds de aanvang van de productie eind 1979, er reeds 400 motoren van dit bedrijfsvriendelijke motortype verkocht werden.

Het aandeel der verkochte scheepsmotoren van dit type, op zware brandstof ligt in de tijdspanne van 1981/1982 op 50 %.

**Figuur 10 – AS VAN KLEPSTOTERROLLEN (UITLAAT)
SBV8M628
15.498 Bh**

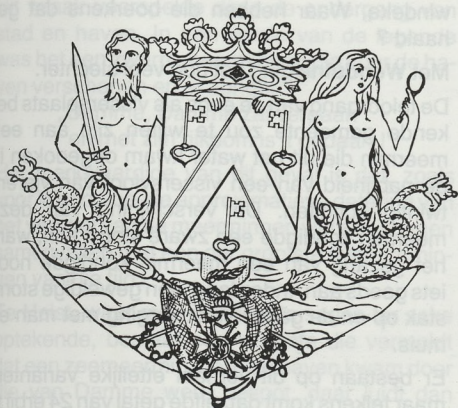

Voor alle verdere informatie contacteer de firma :
VALCKE FRERES NV, Nassastraat 37, B 2000 ANTWERPEN
tel. : 231.06.90 – tlx : 31167

DE ZEE EN DE MEERMIN

door Walter DEBROCK

1. MEERMAN EN MEERMIN EN DE DRIE SLEUTELS VAN OOSTENDE

De zee heeft steeds haar eigen folklore en bijgelovigheid ontwikkeld, met ontelbare sagen en legenden, bekend vooral bij diegenen die haar bevaren of haar leren kennen. Het stormgeweld der golven, de dreigende vloed der baren met zijn gevaarlijke overstromingen, het bedreigde lot der zeelui, de vroeger zo talrijke en dodelijke schipbreuken, maar ook de lieflijkheid van de kalme wateren onder de zon, de wijde vrede van de oneindige zee, al deze elementen prikkelden de fantasie van de bedreigde of de dromende zeeman, visser of eenvoudige kustbewoner.

Aldus ontstonden in de verbeelding van de zeeman en van de kustbewoner allerlei zeemonsters die hetzij het natuurgeweld hetzij de lokroep der baren of de diepten van de stormgolven verbeelden.

Bij deze zeewezens spelen meerminnen en meermannen zeer vaak een rol in de tragiek van de zee en van de scheepvaart.

Van Zuid tot Noord, van West tot Oost zijn ze terug te vinden in soms benauwelijke of betoverende verhalen en lieten ze sporen na in de tra-

ditie, in de kunst en zelfs in de geschiedenis.

De vissersstad Oostende verbond er zich mee in haar stadswapen.

Iedereen kent dit stadswapen met het gouden veld, doorstoken door een zwarte keper, en met de drie sleutels, waarvan de twee aan de bovenzijde tegen elkaar staan en de ene aan de benedenzijde de sleutelbaard naar links draagt.

Men kan de beschrijving ervan lezen in een eerste trouwens Franstalige editie van het Koninklijk Besluit van 1847, dat rekening hield met de wens van de gemeenteraad van Oostende van 28 november 1837 en 27 september 1838 om haar van oudsher verleende wapen te mogen behouden („des armoiries octroyées anciennement”).

Bij Koninklijk Besluit van 27 november 1956 werd het wapen van Oostende gewijzigd door toevoeging van het oorlogskruis 1940-1945.

Wat echter bij dit wapenschild met de drie sleutels vaak wordt voorbijgezien is dat er ook twee schildhouders zijn die als het ware, zoals gebruikelijk in de heraldiek, het schild rechthouden. In 1847 sprak men van „tenants, à dextre, un homme marin au naturel et à sénestre une syrène au naturel tenant dans la sénestre un miroir d'or”.

In de Nederlandse tekst van 1956 wordt dit geformuleerd als „een meerman van natuurlijke kleur, houdende in de rechterhand een zwaard van zilver, met gevest van goud, en links door een meermin, eveneens van natuurlijke kleur, houdende in de linkerhand een spiegel van goud”.

En dan zijn we daar beland bij die twee kurieuze zeemonsters, de zeemeerman en de zeemeermin, volgens vriend Roland Desnerck in zijn Oostends woordenboek, „zaimarman” en „zaimarmiene” op zijn Oostends uitgesproken. Vaak werden niet alleen de sleutels van het Oostends wapen naar de verkeerde kant gedraaid, ook bij de schildhouders was er wel eens

een variatie. In „Den Oostendschen Weg-Wijzer dienende voor 't Jaer O.H. MDCCXCIV” (1794) vinden we bv. een feministische versie, want twee zeemeerminnen zijn er afgebeeld als schildhouders en dan zonder spiegel en zonder meerman!

Eén detail tussen haakjes : de geleerde Rijksarchivaris Dr. E. Warlop wees in een bijdrage voor Ostendiana van 1972 op het feit dat de sleutels zeker te maken hebben met Sint-Pieter, de hemelse portier en eerste patroon van de Oostendse parochiekerk, en met de drie stadspoorten. De keper op het schild zou dan voortkomen uit het wapen van het aloude Woutersmanambacht, de plattelandsomschrijving waaruit Oostende tot stad gegroeid is.

Maar, terug naar de zeemeermin en de zeemeerman : Oostende heeft beide lange tijd gekend vermits ze geruime tijd met haar wapen zijn afgebeeld. Dergelijke schildhouders komen in de heraldiek trouwens ook elders voor.

2. SIRENE EN MEERMIN

En nochtans hadden de zeemeerminnen niet altijd de vorm die ze in het Germaanse Noorden gekregen hebben.

De Griekse mythologie bv. kent reeds sirenen in de 8ste eeuw vóór Kristus, maar dan in de gedaante van vogels met vrouwenhoofden die in het Grieks „seiren” en in het Latijn „siren” worden geheten. Ze leefden volgens de legende op de kusten van de Middellandse Zee, rond Capri, en lokten er de voorbijvarenden aan met hun betoverend gezang om ze in het kolkende water en dus in hun verderf te storten.

De meest dichterlijke en meest bekende geschiedenis van de sirenen komt voor in de Odusseia, het beroemde Griekse heldendicht dat de omzwervingen beschrijft van Odusseus (Ulysses) die, nadat de stad Troje was gevallen, terug zijn vaderland en zijn vrouw opzoekt en daarbij allerhande avonturen beleeft. Hij vaart met zijn schip voorbij het eiland der sirenen. Deze zaten in een weide bij de waterkant, omge-

**Odusseus en de Sirenen
afgebeeld op een roodfigurige vaas
(± 450 v. Kr.).**

ven door de beenderen van door hen betoverde zeelui die door hun gezangen waren aangetrokken.

Om te kunnen weerstaan aan de toverzangen der sirenen stopte Odusseus de oren van zijn bemanning vol met was en liet zich zelfs vastbinden aan de mast van zijn schip.

Het gezang der sirenen is zo mooi dat Odusseus toch naar ze toe wil gaan en zijn mannen toeroept hem los te maken. Maar, o slimme Odusseus, zijn doof geworden scheepsmakkers konden hem gelukkig niet horen en brachten hem en het schip in veiligheid buiten de stemsterkte der sirenen.

In het Noorden daarentegen vindt men meerminnen en meerminnen afgebeeld die een menselijk bovenlijf en een visstaart in de plaats van benen hebben. Het woord sirene-sirène duidt zonder onderscheid in het spraakgebruik zowel de zuidelijke sirenen van Odusseus aan als de visgestaarte zeemeerminnen en zeemeerminnen : de verhalen over beide zijn analoog met het betoverend gezang en de dikwijls sombere gevolgen. Er is dus een soort amalga-matie van beiden gebeurd.

Lange tijd werd het bestaan van zeemeerminnen en zeemeerminnen als een feitelijk gegeven beschouwd.

In voorbije eeuwen vermelden als ernstig beschouwde auteurs zelfs dat deze zeezeuzen werden gevangen genomen en tentoongesteld o.a. te Amsterdam : een soort zeemeerman werd naar het schijnt gevangen genomen op de Braziliaanse kusten door kooplui van de Hollandse West-Indische Compagnie, naar Leiden gebracht en er ontleed, maar er bestonden twijfels over de staart die klaarblijkelijk uit „ongefatsoueneerd vlees” bestond, zonder gedaante van een staart...

De wezens die onze nationale dichter Joost van den Vondel de „zee-juffren, dees spiegelnde Meyrminnen” noemt, hebben echter een bestaan geleefd dat zoniet in de zee zelf, althans in de sagen en legenden bleef voortbestaan.

In Vlaanderen moeten wij ter zake dank wijten aan de onvolprezen en bekende volkskundige Victor de Meyere die, vnl. in zijn „Vlaamsche vertelschat” en in het „Nederlandsche Tijdschrift voor Volkskunde”, heel wat volkskundige overleveringen voor ons heeft opgetekend en daarbij ook vertelsels over meerminnen opspoorde.

3. MEERMINNEN OP DE VLAAMSE KUST

De bekende Oostendse dialect- en folkloekenner Ary Sleeks, vraagt zich af in zijn bundeltje „Bijgeloof en Volksremediën te Oostende” of er

werkelijk zeemeerminnen bestaan. „Een eeuw geleden”, schrijft hij, „beweerden Oostendse vissers af en toe nog zeemeerminnen ontmoet te hebben. Het waren wezens half vrouw, half vis... De zeemeerminnen zwommen sierlijk op het water, wisten de voorzaten van onze vissers te vertellen. Ze doken onder als „bruintjes” wanneer men ze naderde. Onze vroegere zee-lieden beweerden ook dat de zeemeerminnen melodieuze zongen... en dat doet ons denken aan de Duitse legende „die Lorelei”, eindigt hij.

Er zijn nochtans sterke verhalen van vissers van Nieuwpoort, Oostende, Koksijde, Adinkerke en De Panne, die beweren ze gezien te hebben op zee; tot in Zandvliet toe vertelde een varende gezelschap nog in de twintiger jaren gezien te hebben, maar dan in de bossen waar ze in de „putten” van Kalmthout met z'n vieren aan het zwemmen en het spelemeien waren...

Ook in Raversijde vertelde in 1957-1958 een oude kruierin zeemeerminnegezing te hebben gehoord dat storm aankondigde.

De meer sluitende verhalen hebben betrekking op wel bepaalde feiten en plaatsen.

In de streek van Oostduinkerke, De Panne en zelfs in het binnenland werd een meerminnen-historie verteld die slaat op **Mardijk**, een Frans-Vlaamse gemeente bij Duinkerke, eens een belangrijke haven.

Vissers zouden er een meermin hebben opgevisst die ze echter terug in het water gooiden, omdat ze zo vreselijk schreide. De meermin was klaarblijkelijk niet zeer dankbaar, want ze keerde terug en riep uit :

„Mardike, Mardike,
Altijd arme,
Nooit nie rike !”

Niet lang daarna verzandde haven aldaar en ging Mardijk teniet. Het is nu een dorp met een kleine vierhonderd bewoners.

**„Zeegoden”
van Frans Masereel (1947).**

Te **Nieuwpoort** werd verhaald dat een visser door een meermin verwootigd werd dat zijn erf in brand stond en hij onmiddellijk naar huis moest gaan.

Volgens een ander verhaal zou een kajuitsjongen van een schip op het kanaal van **Nieuwpoort** in zee gaan zwemmen en er bij zijn eigen naam aangeroepen zijn geweest door een zeemeermin die hem verwootigde dat zijn dorp in brand stond, wat als oorzaak zou gehad hebben dat de mensen er niet al te vriendelijk met elkaar omgang hadden.

Beide vertelsels lijken op elkaar afgestemd te zijn.

Te **Lombardzijde** viste een visser eens een mooie zeemeermin op; op haar bedde liet hij ze gaan onder de belofte dat hij rijkelijk zou beloond worden.

**Meermin uit „La Sirène”
van Frans Masereel (1932).**

Toen het hem desondanks niet zeer goed ging en hij voor de zoveelste keer in zijn bootje zat te mijmeren over zijn treurig lot, kwam een ganse meermannen- en meerminnenfamilie op hem toegezwoomen en om hem te bedanken voor wat hij voor hun dochter had gedaan gooiden ze een beurs vol parels in zijn boot. De man verkocht de parels voor een goede prijs en kon voortaan een onbekommerd bestaan leiden.

Oostende schijnt al de rampen die de stad zijn overkomen gedurende eeuwen te danken hebben aan het doden door Oostendenaren van een zeemeermin. Dit vertelsel komt uit Denderwindeke. Waar hebben die boerkens dat gehaald ?

Met **Wenduine** ging het nog veel slechter.

De teloorgang van de eens als vissersplaats bekende gemeente zou te wijten zijn aan een meermin die uit het water kwam opgedoken in de nabijheid van een vissersvloot van vierentwintig schuiten. De verschijning van deze meermin kondigde een zware storm aan, want het gezang van een meermin kondigde nooit iets goeds aan. Inderdaad, een geweldige storm stak op en de ganse vloot verging met man en muis.

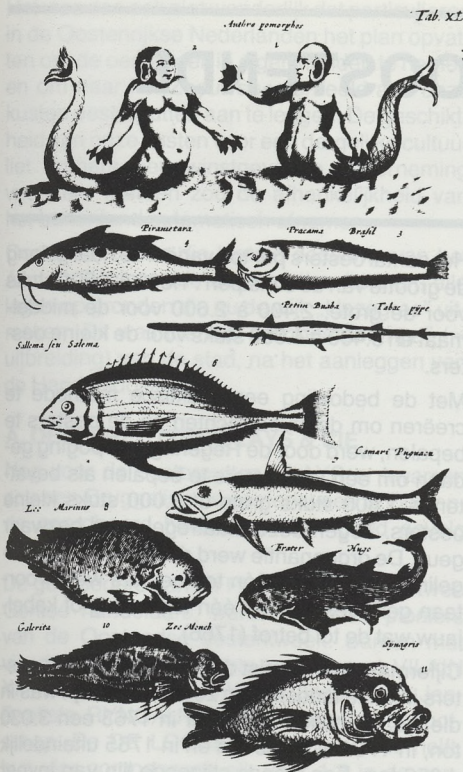
Er bestaan op dit verhaal ettelijke varianten, maar telkens komt datzelfde getal van 24 erbij te voorschijn.

Zelfs het oude dorp zou vergaan zijn in de golven.

Het verhaal zou bekend geweest zijn tot in Knokke-Heist. Het staat waarschijnlijk in verband met nog steeds levende vertelsels in Wenduine over een oud-Wenduine dat in de zee zou bedolven liggen. Wellicht is dat een vertelsel met een zekere grond van waarschijnlijkheid, omdat nu eenmaal onze kust herhaaldelijk werd ingebeukt door hevige stormen en overstromingen.

De bekende auteur van de Wenduine geschiedenis „Van Dune an Zee”, de heer Eric Lepeer, secretaris van het OCMW aldaar, besluit in zijn commentaar over deze vertelsels als volgt : „De ziel van het dorp reikt de hand aan de geesten van zijn vroegere bewoners. De sagenwereld steekt vol van die mysteries”. Voorwaar een goede synthese van het geval „in a nutshell” !

De ondergang van **Damme**, ten profijte van Brugge, lokte tientallen versies uit van meerminnenverhalen.

Een meermin en een meerman afgebeeld op een illustratie van een boek uit de 17de eeuw.

Rond het midden der 12de eeuw zou men in de Damse haven een meermin gevangen hebben. Uit wraak voorspelde deze de ondergang van stad en haven. In een versie van de legende was het een zwerm meerminnen die voor de haven verschenen en er zongen :

„Damme, Damme zal vergaan
en met zijn rijkdom is 't gedaan !”

Het merkwaardige van dit geval is dat, zoals voor Wenduine, de approximatieve datering van het verhaal van de meerminnen wel zou kunnen samenvallen met een der grootste overstromingen van die tijd.

Te Heist, waar men de meeste sagen ter zake optekende, bestaat een variatie die vermeldt dat een zeemeermin die in de haven kwam door die van Damme werd bespot. daar luidt dan haar uitspraak : „Indien gij mij bespot, zal Damme vergaan en Brugge blijven bestaan”. Elders klinkt het : „Als ge me vangt zal Damme in zee vergaan”. In de Brugse streek komen analoge verhalen over Damme en de meerminnen voor, zij het soms in bloedige versie w.o. zelfs een meermin werd doodgeschoten.

Als illustratie ter zake geven we hier integraal het vertelsel weer dat uit de mond van een volksverteller werd opgetekend en verscheen in het tijdschrift „Biekorf” (1957) : „Er was 'n keer een zeemeerminne de Damse vaart ingezwommen, ze was allichte verdoold gerocht, en op Damme hân z'heur gevangen en in een siteiren (citerne) gesmeten op Cafmeyers hof. Ze kost duivels schone zingen, z'had een zwarte krulle kop en heur haar blonk gelijk een spiegel. Ze sprak toch zo schone en ze vroeg dat z'heur were in de vaart hân gesmeten, maar 't en mocht niet zijn, ze dei'n heur dood en voor dat ze stierf sprak ze : „Damme zal vernederd en Brugge verheven worden”. En 't is alzo gebeurd. Ge moet ook 'n keer vissers horen vertellen over zeemeerminnen. Schipper Vandierendonck vaarde 'n keer met zijn schuite uit en hij vaarde langs de witte banken en was tewege van te be-

ginnen vissen, maar hij kwam in een troep haaien terecht. Hij moest dus verder varen, maar nu zat hij tussen een troep wallevissen. Al met een keer zag hij daar een zeemeerminne. Ze kwam naar hem toegezwoomen en gebood hem were te keren, anders ging hij 't hem beklagen. Te midden van de wallevissen kwam z'achtergezwoomen zo verre dat de schipper moest werkeren. Zeemeerminnen leven tussen de wallevissen”. Tot zover onze zegspersoon, met de zoveelste meerminnenhistorie...

Zelfs te **Roeselare** bestaat een meerminverhaal. Het moet de afkomst van de in West-Vlaanderen zo bekende „Nieuwmarktters” verklaren.

Het gaat hem hoofdzakelijk om een jonge man – van Blankenberge ? – die op het strand eens drie meerminnen zag spelemeien, die zich hadden ontdaan van hun meerminnekleed en daar „nakend bloot” ronddartelden.

De hartewens van de jongeman was, eens een meerminnegezing te horen. Zijn verschijning bracht mee dat een der drie meisjes, een zeer mooi kind, haar meerminnekleed niet meer vond. Dit betekende dat hij haar moest trouwen, want zij was een mensenkind dat gestraft was geworden en in zeemeermin omgetoverd was geworden. Ze huwden en hadden twaalf kinderen. Nadat de meermin haar kleed had teruggevonden moest ze weer gaan meermin spelen, maar daarbij voorspelde ze dat haar kinderen als „Gypten” en „Gyptenessen” voortaan van dorp tot dorp zouden trekken, van land tot land, en dat tot in der eeuwigheid... Dat zouden dan de Nieuwmarktters zijn geworden...

Bij dit vertelsel vraagt men zich af wat die Gypten betekenen : Egyptenaren, of heeft men te doen met het Engelse „Gypsy” voor zigeuner ? Wie weet ? Victor de Meyere die het verhaal geeft weet er ook geen oplossing voor. En er is ook het Griekse woord „gyps” dat gier betekent, maar dat kan men onze Roeselarenaren niet aandoen...

1. EEN VERKLARING ?

Vermoedelijk ontstaan dergelijke vertelsels en legenden uit ficties rondom echte feiten en gebeurtenissen; men verklaart achteraf met fabuleren wat er gebeurd is, waarom de zee zich terugtrekt, overstromingen meebrengt, verzandingen veroorzaakt, schipbreuken verwekt.

De menselijke onmacht tegenover grote natuurrampen krijgt aldus een verklaring waardoor de menselijke onmacht wordt verontschuldigd en den volke een buitennatuurlijke verklaring bezorgt die de schuld doet wegen op niet-menselijke interventies.

Verantwoordelijk zijn dan de weemoed van de zeeman, de hypnotiserende aantrekkingskracht van de zee en de golven in starend kijken, die verpersoonlijkt zijn in het gezang van een lokkende zeemeermin.

Goedgezinde meerminnen belonen anderdeels de goede visser die een meermin vangt maar vrijlaat ofwel verwittigen ze voor komend onheil.

Op zee zijn ze, zoals de Duitse Lorelei die op de Rijnrots gezeten de schipper verleidt en hem in de golven doet verdwijnen, verleidsters door hun schoonheid en hun gezang die de zeeman naar zijn verderf voeren. De Vlaamse dichter Paul Van Ostayen wist het kort en goed te zeggen :

„De zeeman
Hij hoort de stem der Loreley
Hij ziet op zijn horloge
En springt het water in...”

Vanaf de Vlaamse kust tot ver in Duitsland, op de kusten van Groot-Brittannië, overal vindt men dezelfde fundamentele inhoud der vertelsels en verhalen terug. De door ons aangehaalde voorbeelden van de Vlaamse kust geven daartoe het typische inhoudelijke verschijnsel.

(wordt vervolgt)

„De meerminnen” van P.P. Rubens.